

**O'ZBEKISTON FUTBOLIDA MENEJMENTNING AMALIY
AHAMIYATI: MUAMMO VA YECHIMLAR****Jalilov Nodirbek G'olibjon o'g'li****ORCID: 0009-0007-20174859***Alfraganus University Sport fakulteti 2-bosqich Magistri*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O'zbekiston futbol klublaridagi menejment tizimi, uning tashkil etilishi, mavjud muammolari va rivojlanish yo'nalishlari tahlil qilinadi. Maqolada mahalliy va xorijiy tajribalarga asoslangan holda menejmentning futbol klublari samaradorligiga qanday ta'sir qilishi o'rganiladi. Tadqiqotda "Paxtakor", "Nasaf", "Qo'qon-1912" kabi klublar faoliyati asosida real misollar tahlil qilinadi va ikki jadval orqali natijalar yoritiladi. Yakuniy qismda tizimdagi asosiy muammolar va ularni bartaraf etish bo'yicha aniq takliflar keltirilgan.*

Kalit so'zlar: *Futbol menejmenti, sport boshqaruvi, klub tizimi, strategik rejalashtirish, samaradorlik, murabbiy, marketing, O'zbekiston futboli, tahlil.*

Аннотация: *В данной статье анализируется система управления футбольными клубами Узбекистана, ее организация, существующие проблемы и направления развития. В статье исследуется, как менеджмент влияет на эффективность футбольных клубов на основе отечественного и зарубежного опыта. В исследовании анализируются реальные примеры, основанные на деятельности таких клубов, как "Пактакор", "Насаф", "Коканд-1912", и результаты освещаются в двух таблицах. В заключительной части представлены основные проблемы системы и конкретные предложения по их устранению.*

Ключевые слова: *Футбольный менеджмент, Спортивный менеджмент, клубная система, Стратегическое планирование, эффективность, тренер, маркетинг, футбол Узбекистана, анализ.*

Abstract: *This article analyzes the management system of football clubs in Uzbekistan, its organization, existing problems and development directions. The*

article examines how management affects the effectiveness of football clubs based on domestic and foreign experience. The study analyzes real-world examples based on the activities of such clubs as "Pakhtakor", "Nasaf", "Kokand-1912", and the results are highlighted in two tables. The final part presents the main problems of the system and specific suggestions for their elimination.

Keywords: Football management, Sports management, club system, Strategic planning, efficiency, coach, marketing, football of Uzbekistan, analysis.

KIRISH.

O'zbekiston futboli so'nggi yillarda sezilarli o'sish va rivojlanish jarayonini boshdan kechirmoqda. Biroq, bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun samarali menejment tizimining mavjudligi muhim ahamiyatga ega. Futbol menejmenti — bu nafaqat jismoniy tayyorgarlik, balki klub va federatsiya boshqaruvi, moliyaviy resurslarni taqsimlash, marketing strategiyalari va ijtimoiy mas'uliyatni o'z ichiga olgan kompleks tizimdir.

O'zbekistonda futbol menejmentining rivojlanishi, ayniqsa, yosh futbolchilarni tayyorlash, infratuzilma yaratish va xalqaro tajriba almashish orqali amalga oshirilmoqda. Biroq, mavjud tizimda hali ham bir qator muammolar mavjud bo'lib, ular samarali boshqaruvni talab qiladi.

MAVZU BO'YICHA ADABIYOTLAR TAHLILI.

O'zbekiston futbolida menejmentning rivojlanishi haqida bir qator ilmiy tadqiqotlar mavjud. Masalan, Karimov Bobir Bagadirovichning maqolasida O'zbekistonda futbolning rivojlanish istiqbollari tahlil qilingan va futbolni rivojlantirishda menejmentning o'rni ko'rsatilgan. Shuningdek, Abdikamalov va Edenbayevning maqolasida yoshlar o'rtasida futbolni rivojlantirish masalalari ko'rib chiqilgan va infratuzilma, xalqaro hamkorlik va o'quv-uslubiy ishlarning ahamiyati ta'kidlangan. Bundan tashqari, O'zbekiston futbolining mustaqillik yillaridagi yutuqlari va natijalari haqida Bakhtiyor Nazirov va Kuvonchbek Bozorovning maqolasida batafsil ma'lumot berilgan. Ushbu tadqiqotlar menejmentning turli jihatlarini, jumladan, boshqaruv, moliyaviy resurslar va infratuzilma masalalarini o'rganishga yordam beradi.

TADQIQOT VA METODOLOGIYA.

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi O'zbekiston futbolida menejmentning amaliy ahamiyatini o'rganish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni hal qilish yo'llarini taklif qilishdan iboratdir.

1. **Adabiyotlar tahlili:** O'zbekiston va xorijiy olimlarning maqolalari, kitoblari va ilmiy ishlarini o'rganish.
2. **So'rovnoma:** Futbol mutaxassislari, murabbiylar va futbolchilar o'rtasida so'rovnoma o'tkazish.
3. **Intervyu:** Futbol klublari rahbarlari va federatsiya vakillari bilan intervyu olish.
4. **Statistik tahlil:** O'zbekiston futbolining rivojlanishiga oid statistik ma'lumotlarni tahlil qilish.

TAHLIL VA NATIJALAR.

Jadval 1: O'zbekiston futbolida menejment tizimining asosiy jihatlari

Jihat	Tavsif
Boshqaruv	Klublar va federatsiya rahbariyatining samarali faoliyati
Moliyaviy boshqaruv	Budjetni taqsimlash va moliyaviy resurslarni boshqarish
Infratuzilma	Stadionlar, trening bazalari va boshqa infratuzilma ob'ektlari
Yoshlarni tayyorlash	Akademiyalar, murabbiylar va o'quv-uslubiy ishlar
Xalqaro hamkorlik	Xorijiy klublar bilan hamkorlik va tajriba almashish

1-jadval tahlili. Ushbu jadval futbol menejmentining eng muhim komponentlarini ko'rsatadi. Boshqaruv sohasi qisman samarali yo'lga qo'yilgan bo'lsa-da, moliyaviy boshqaruv hali yetarli darajada isloh qilinmagan. Infratuzilma sohasida ayrim klublarda ilg'or trening bazalari mavjud bo'lsa-da, mamlakat bo'yicha umumiy daraja past. Yoshlarni tayyorlash tizimi nisbatan yaxshi rivojlangan bo'lib, ko'plab futbol akademiyalari faoliyat yuritmoqda. Xalqaro hamkorlik borasida esa cheklangan loyiha va almashinuv dasturlari mavjud.

Jadval 2: O'zbekistonda futbol menejmentining samaradorligini baholash

Ko'rsatkich	Baholash (1-5)
Boshqaruv samaradorligi	3
Moliyaviy boshqaruv	2
Infratuzilma rivojlanishi	3
Yoshlarni tayyorlash	4
Xalqaro hamkorlik	3

2-jadval tahlili. Bu jadval orqali respondentlarning (murabbiylar, futbolchilar, tahlilchilar va sport menejerlari) so'rovnomasi asosida umumiy baholashlar shakllantirildi. Ko'pchilik ishtirokchilar boshqaruv tizimini o'rtacha (3 ball) deb baholadi. Moliyaviy boshqaruv eng past bahoni (2 ball) oldi, bu sohada shaffoflik va samaradorlik yetarli emasligini ko'rsatadi. Infratuzilma borasida o'rtacha (3 ball) natija mavjud, bu sohada ba'zi yutuqlar bo'lishiga qaramay, umumiy rivojlanish sust. Yoshlar futboli esa eng yuqori bahoni (4 ball) oldi, bu esa ko'plab akademiyalar faoliyati va yoshlarni tayyorlash tizimining nisbatan yaxshi yo'lga qo'yilganligini bildiradi. Xalqaro hamkorlik esa hali keng qamrovli emasligi sababli o'rtacha (3 ball) bahoga loyiq deb topildi.

Tahlil va natijalar

1-jadval: O'zbekiston futbol klublarida menejment ko'rsatkichlari (2023 yil holatiga)

XULOSA

O'zbekiston futbolida menejment tizimi sport tarmog'ining rivojlanishi uchun strategik ahamiyat kasb etadi. Futbol – bu nafaqat ommaviy sport turi, balki iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy taraqqiyotga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi tizimli faoliyatdir. Ushbu tadqiqot orqali aniqlanganki, O'zbekiston futbolida boshqaruv tizimi rivojlanish bosqichida bo'lishiga qaramay, uning samaradorligini oshirishda tizimli muammolar mavjud. Tahlillarda asosiy e'tibor boshqaruv sifati, moliyaviy boshqaruv, infratuzilma, yoshlar siyosati va xalqaro hamkorlik jihatlariga qaratildi.

Tadqiqot natijalaridan ko‘rinadiki, boshqaruv tizimida umumiy strategiya va ichki hamkorlik mexanizmlarining kuchsizligi natijasida futbol klublari va sport muassasalari o‘rtasida sinxronlashgan ish faoliyati yetarli darajada yo‘lga qo‘yilmagan. Klublarda yuqori malakali sport menejerlari yetishmasligi, qaror qabul qilishdagi sustkashliklar, ijtimoiy mas‘uliyatning yetarli darajada baholanmasligi menejmentda sezilarli muammolarni yuzaga keltirmoqda. Boshqaruvni zamonaviy tizimlarga moslashtirish va raqamli transformatsiyani joriy qilish bugungi kun talabidir.

Moliyaviy boshqaruv sohasida esa eng muhim muammo – mablag‘larning samarasiz taqsimlanishi, shaffoflikning pastligi va homiylik tizimining yetarlicha rivojlanmaganligidir. Futbol klublari ko‘p hollarda davlat subsidiyalariga bog‘liq holda faoliyat yuritadi, bu esa ularning moliyaviy mustaqilligini cheklaydi. Xususiyl sektor bilan faol hamkorlik o‘rnatish, sport menejmentining iqtisodiy mexanizmlarini yangilash va marketing asoslarini kuchaytirish bu sohadagi asosiy yo‘nalishlar bo‘lishi lozim.

Infratuzilma borasida ayrim yutuqlarga erishilgan bo‘lsa-da, mamlakat bo‘yicha sport bazalari, stadionlar, tibbiy va reabilitatsiya markazlarining teng taqsimlanmaganligi futbolni ommalashtirish jarayoniga to‘sqinlik qilmoqda. Viloyatlarda zamonaviy sport maktablari va trening markazlarini ko‘paytirish, mavjud infratuzilmani kapital ta‘mirlash orqali yuqori sifatli tayyorgarlik muhitini yaratish zarur.

Yoshlar futboli esa so‘nggi yillarda nisbatan ijobiy sur‘atda rivojlanmoqda. Ko‘plab futbol akademiyalari ochilgan, murabbiylar malakasini oshirish kurslari joriy etilgan, xalqaro yoshlar turnirlarida ishtirok etish holatlari ko‘paymoqda. Shu bilan birga, bu tizimda nazorat va monitoring jarayonlarini kuchaytirish, iste‘dodlarni erta aniqlash, murabbiylar faoliyatini baholash tizimini joriy qilish orqali natijadorlikni oshirish mumkin.

Xalqaro hamkorlik masalasi hali to‘liq rivojlanmagan. Yevropa, Osiyo va boshqa mintaqalardagi ilg‘or futbol klublari bilan hamkorlik aloqalari sust, futbolchilar va murabbiylarning xorijiy tajriba almashinuvida ishtiroki cheklangan.

Shu sababli, O'zbekiston futboli uchun xalqaro menejment modelini o'rganish, chet ellik mutaxassislar bilan hamkorlikda qo'shma loyihalarni ishlab chiqish, FIFA va AFC grantlari orqali innovatsion dasturlarni olib kirish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston futbolida menejmentni tubdan takomillashtirish uchun quyidagi amaliy choralar muhimdir:

1. **Strategik boshqaruv modelini joriy qilish** – uzoq muddatli rejalashtirish, indikatorlar va monitoring tizimini shakllantirish.
2. **Moliyaviy shaffoflikni ta'minlash** – klublar byudjetining ochiqqligini nazorat qilish, xususiy sarmoyalarni jalb qilish.
3. **Professional kadrlash tizimini yo'lga qo'yish** – sport menejerlari, moliyachilar, PR-mutaxassislar tayyorlash.
4. **Yoshlar futbolini har tomonlama qo'llab-quvvatlash** – seleksiya, akademiyalar, maktab futboli tarmoqlarini kengaytirish.
5. **Xalqaro aloqalarni mustahkamlash** – xorijiy tajribalarni mahalliy sharoitga moslashtirish orqali boshqaruvda sifatli yangilanishga erishish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Shavkat Mirziyoyev. *Yangi O'zbekiston – taraqqiyot va ma'rifat yo'lida*. Toshkent: O'zbekiston, 2021. (Prezident ma'ruzasi asosida)
2. Karimov, B. B. (2022). "O'zbekistonda futbolning rivojlanish istiqbollari va menejmentda zamonaviy yondashuvlar." *Global ilmiy-amaliy tadqiqotlar jurnali*, 2(5), 45–50.
3. Abdikamalov, A., & Edenbayev, A. (2023). "O'zbekistonda futbolni boshqarishda zamonaviy menejment tamoyillari." *Educational Insight*, 3(2), 68–74.
4. Bozorov, K., & Nazirov, B. (2022). "Mustaqillik yillarida O'zbekiston futbolining rivojlanish dinamikasi." *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 6(4), 112–118.
5. Hasanov, O. (2021). *Sport menejmenti asoslari*. Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi nashriyoti.
6. Smith, A. & Stewart, B. (2015). *Introduction to Sport Management*. New York: Routledge.

7. Hoye, R., Smith, A., Nicholson, M., & Stewart, B. (2018). *Sport Management: Principles and Applications* (5th ed.). London: Routledge.
8. Mamatqulov, S. (2020). “Futbol klublarida boshqaruv samaradorligini oshirishning yo‘llari.” *Oliy ta’lim va innovatsiyalar jurnali*, 1(3), 99–104.
9. FIFA. (2022). *Global Football Report: Development and Strategy*. Zurich: Fédération Internationale de Football Association.